

Entre el conservadorisme i el liberalisme: reflexions al voltant de la LOMCE

Antoni Verger,
Universitat Autònoma de Barcelona

La ideologia política condiona clarament les decisions que els governs prenen en relació a tota mena de polítiques sectorials, l'educació entre elles. La ideologia no només emmarca les prioritats polítiques dels governs, sinó que també indica quins temes són més propensos a ser inclosos i exclosos de l'agenda política. Actualment, en el context espanyol, hi ha dues ideologies predominants que, en certa manera, conviuen a l'hora de definir l'agenda educativa governamental. Em refereixo a la ideologia conservadora i a la liberal.

En educació, la ideologia *conservadora* posa l'èmfasi en la necessitat de recentralitzar el control del currículum i

l'administració educativa, la definició d'estàndards de continguts mesurables, i l'adopció de materials educatius molt prescriptius amb els quals controlar de forma més determinant el que s'ensenyava a l'aula i com.

L'agenda *liberal*, per la seva banda, posa l'èmfasi en la competició entre centres i la lliure elecció com els principals mecanismes que ens portaran a l'excel·lència educativa. Segons la ideologia neoliberal, els mecanismes de mercat són la millor forma de modernitzar aquells sistemes educatius excessivament burocratitzats.

Ambdues ideologies acostumen a menystenir temes d'equitat, ja que consideren que un excessiu èmfasi en la igu-

altat d'oportunitats pot fer *minvar* l'excel·lència i la competitivitat dels sistemes educatius.

També acostumen a afavorir la participació del sector privat en educació, encara que per diferents motius: els conservadors perquè veuen en la privatització una forma d'afavorir l'educació reli-

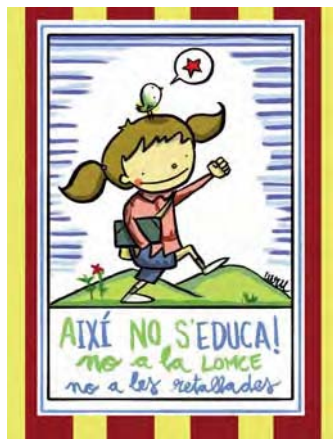
giosa i una modalitat d'ensenyament més tradicional, i els neoliberals perquè consideren la privatització com una forma d'afavorir el sector públic i posar les escoles públiques a competir amb les privades.

El cas de la LOMCE

La *Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa* (LOMCE) és un exemple clar de com aquestes dues ideologies poden conviure en un mateix plantejament de reforma educativa. Aquesta llei, que fou aprovada pel Congrés espanyol el 9 de novembre de 2013 únicament amb els vots favorables del Partit Popular, conté diversos elements que denoten una dosi elevada de conservadorisme i re-centralització del poder en mans del govern central. Entre elles, hi trobem:

- Un atac directe a opcions lingüístiques que no són la de l'estat central. En aquest àmbit, la mesura estrella és la d'obligar les administracions d'aquelles comunitats autònomes que han optat per la immersió lingüística en llengua no castellana a finançar amb recursos públics l'educació privada d'aquelles famílies que vulguin escolaritzar els seus fills en castellà.
- La re-centralització del currículum. Amb la LOMCE, el govern central passa a controlar del 55 al 65% dels continguts comuns curriculars a les comunitats històriques, i del 65 al 75% dels continguts a la resta de comunitats autònomes.
- La introducció de revàlides a final de cada cicle, amb les que el govern central compartirà amb un instrument molt efectiu per condicionar allò que ensenyen les escoles de tot el territori.
- Promoció de la religió. La LOMCE, amb clara connivència amb la Conferència Episcopal, atorga més pes a la matèria de religió i, fins

i tot, la contempla com a matèria avaluable en les revàlides.

- Finalment, des d'un punt de l'agenda conservadora, cal destacar que la LOMCE dóna cobertura legal a l'establiment de concerts amb escoles que separen per sexe.

Ara bé, en paral·lel a tot això, la LOMCE també inclou elements marcadament liberals. Entre ells, destaca el fet que aquesta llei:

- Avença mesures gerencialistes en la governança dels centres escolars, atorgant més competències als directors a la vegada que treu pes a la participació dels Consells Escolars. En relació a això darrer, les declaracions de José Ignacio Wert, en una xerrada organitzada per la FAES abans d'esdevenir ministre d'educació, en la qual afirmava que "la comunidad educativa no puede ser democrática" fou tota una declaració d'intencions.¹
- Avala la possibilitat de publicar els resultats de les avaluacions estandarditzades en rànquings com una forma d'orientar l'elecció escolar de les famílies i promoure la competició entre centres educatius.

- Afavoreix l'elecció de centres concertats i flexibilitza la relació de les administracions amb el sector concertat. La nova llei obliga les administracions a establir nous concerts amb centres privats si hi ha suficient "demanda social". També altera les condicions de vigència dels concerts, que passen d'un màxim de quatre anys a un mínim de sis. En fixar-se un mínim, en lloc d'un màxim, s'obren les portes a que els concerts es renovin automàticament.

mentació de la LOMCE com a rerefons, verifica en gran mesura aquesta tesi.

La modernització conservadora és una simbiosi d'idees aparentment contradictòries ('més mercat amb més estat'), la implementació de les quals acostuma a estar carregada de dificultats. Ara bé, sense dubte, la principal paradoxa que reflecteix l'avenç d'aquesta agenda educativa és que cada cop s'hi adhereixen més països malgrat l'evidència internacional de la qual disposem,

Finalment, l'exemple més clar de que la LOMCE menysprea l'equitat i, concretament, la igualtat d'oportunitats es fa palès en l'avenç dels itineraris (dels 16 als 14 anys). Aquesta és probablement la mesura més deplorable des del punt de vista de la justícia social, però també des del punt de vista de l'efectivitat, ja que la literatura educativa internacional mostra que els sistemes educatius més comprensius són els més equitatius i, alhora, els més efectius.

Modernització conservadora?

Michael Apple ja ens advertia que les ideologies conservadora i liberal tendeixen a integrar-se, cada cop més, en un programa de reforma educativa que qualifica de "modernització conservadora". El cas espanyol, amb l'aprovació i imminent imple-

començant per l'informe PISA de l'OCDE, no avala la seva efectivitat. De fet, si ens haguéssim d'atendre a les conclusions d'aquest famós informe internacional a l'hora de definir les prioritats de reforma educativa, aquestes no serien ni l'estandardització de continguts ni la competició. La prioritat hauria de ser, més aviat, la qualitat amb equitat.

Malauradament, com diu el mateix Apple, els defensors d'aquesta mena de 'modernització conservadora' de l'educació estan guanyant la batalla per a la configuració del sentit comú. En aquesta conjuntura, el deure de la comunitat educativa és demostrar que la democràcia educativa en sentit ampli -tant pel que fa a la governança escolar com a la distribució d'oportunitats educatives per a tots i totes- és possible i desitjable. ■

¹ Vegeu http://www.eldiario.es/galicia/Wert-FAES-comunidad-educativa-democratica_0_76292424.html